

Bruksela, dnia 10.9.2020 r.
COM(2020) 492 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Dziesiąte sprawozdanie na temat statusu wdrożenia i programów wykonania (wymagane
na mocy art. 17 dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków
komunalnych)**

{SWD(2020) 145 final}

Spis treści

STRESZCZENIE	2
1. KONTEKST POLITYCZNY	4
2. STOPIEŃ ZGODNOŚCI W UE	5
2.1 Tendencje dotyczące zapewniania zgodności z wymogami	6
3. STAN WDROŻENIA – ROZBIEŻNOŚĆ WZGLĘDEM CELU	7
3.1 Zbieranie ścieków.....	7
3.1.1 Pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy	8
3.2 Oczyszczanie wtórne lub biologiczne	9
3.3 Bardziej rygorystyczne oczyszczanie lub trzeci stopień oczyszczania	11
3.3.1 Wyznaczenie przez państwa członkowskie obszarów wrażliwych...	12
4. KRAJOWE PROGRAMY NA RZECZ WDRAŻANIA	14
5. PROMOWANIE ZGODNOŚCI	15
5.1 Finansowanie inwestycji	15
5.1.1 Strategie w zakresie finansowania	15
5.1.2 Finansowanie unijne	17
5.2 Egzekwowanie prawa.....	17
6. WPŁYW NA ŚRODOWISKO WODNE	18
7. WNIOSKI.....	19

STRESZCZENIE

Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych odgrywa istotną rolę w dążeniu UE do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń ogłoszonego w Europejskim Zielonym Ładzie¹.

Nałożono w niej na państwa członkowskie wymóg zapewnienia, aby w aglomeracjach (miastach, osiedlach miejskich) w odpowiedni sposób zbierano i oczyszczano ścieki, które w przeciwnym razie zanieczyściłyby rzeki, jeziora i morza. W ten sposób dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych odgrywa główną rolę w ochronie zdrowia ludzi i utrzymaniu ogólnej odporności ekosystemów wodnych. Pełni również ważną funkcję w gospodarce o obiegu zamkniętym, dzięki powtórnemu wykorzystaniu oczyszczonych ścieków i osadu ściekowego, produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz recyklingowi substancji biogenych.

Niniejszy dokument stanowi 10. sprawozdanie dwuletnie z wdrażania przez państwa członkowskie dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz ich programów inwestycyjnych. Obejmuje rok 2016 i ponad 23 600 aglomeracji, w których ludzie (oraz w ograniczonym stopniu przemysł) produkują ścieki odpowiadające równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 612 mln. W ciągu ostatniej dekady zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych w UE uległo poprawie: stopień zgodności wynosi 95 % w przypadku zbierania, 88 % w przypadku oczyszczania wtórnego (biologicznego) oraz 86 % w przypadku bardziej rygorystycznego oczyszczania (usuwania fosforu i azotu). Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia, aby osiągnąć pełną zgodność z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. W niektórych państwach członkowskich rozbieżność względem celu nadal jest duża: nie jest zbierana ilość ścieków komunalnych odpowiadająca 6,6 mln RLM (1 %), ponad 37 mln RLM (6 %) zbieranych ścieków nie podlega wystarczającemu oczyszczeniu, aby spełniać normy oczyszczania wtórnego, natomiast niemal 32 mln RLM (8 %) nie spełnia bardziej rygorystycznych norm oczyszczania. Oznacza to, że w UE istnieją aglomeracje, w których należy zbudować lub poprawić infrastrukturę. W przypadku braku zgodności systematycznie wszczyna się postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.

Finansowanie i planowanie to nadal najpoważniejsze wyzwania sektora usług wodnych. Całkowitą wartość potrzeb inwestycyjnych w celu zapewnienia zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych we wszystkich państwach członkowskich (w tym Zjednoczonym Królestwie w tamtym czasie) oszacowano w 2016 r. na niemal 229 mld EUR. Podobnie OECD szacuje, że w latach 2020–2030 państwa UE oraz Zjednoczone Królestwo będą musiały wydać dodatkowe 253 mld EUR, aby osiągnąć i utrzymać zgodność z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. Ustalono, że w wielu państwach członkowskich aktualne wydatki są zbyt niskie, by osiągnąć i utrzymać zgodność w perspektywie długoterminowej².

¹ Komunikat Komisji – Europejski Zielony Ład (COM(2019) 640 final): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

² OECD, 2020 r., Szacowanie potrzeb inwestycyjnych i możliwości finansowania inwestycji związanych z wodą w państwach członkowskich UE („Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries”): https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm

Dane uwzględnione w 10. sprawozdaniu wykorzystano nie tylko do analizy wdrażania, ale również do oceny tej dyrektywy. Dyrektywę dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych poddano ocenie REFIT. Wyniki opublikowano w 2019 r.³ W odpowiedzi na ustalenia z oceny Komisja rozpoczęła ocenę skutków, w ramach której oceni warianty strategiczne służące przygotowaniu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych na przyszłość.

1. KONTEKST POLITYCZNY

Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych⁴ odgrywa rolę w dążeniu UE do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń ogłoszonego w Europejskim Zielonym Ładzie⁵. Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych stanowi „środek podstawowy” w rozumieniu ramowej dyrektywy wodnej⁶. Odgrywa ważną rolę w poprawie stanu jednolitych części wód w UE, zwiększeniu odporności ekosystemów i ochronie różnorodności biologicznej. W świetle poważnego wyzwania, jakim jest zapewnienie dobrego stanu jednolitych części wód UE do 2027 r., bardzo ważne jest skuteczne zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych. Pełni ono również istotną rolę pod względem ochrony zdrowia ludzi, np. kontrolowanie ścieków przyczyniło się do wykrycia COVID-19 przed wybuchem pandemii oraz w jej trakcie i może być źródłem sygnałów wczesnego ostrzegania dla organów ds. zdrowia⁷.

Sektor usług wodnych odgrywa ważną rolę w Europejskim Zielonym Ładzie, ponieważ stanowi środek konieczny do osiągnięcia celów UE w zakresie neutralności dla klimatu i wyeliminowania zanieczyszczenia przy jednoczesnym kształtowaniu zrównoważonego wzrostu i tworzeniu miejsc pracy. Sektor oczyszczania ścieków może również wnieść wkład w gospodarkę o obiegu zamkniętym, dzięki powtórnemu wykorzystaniu oczyszczonych ścieków i osadu ściekowego, produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz recyklingowi substancji biogenych.

Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych stanowi również krok w kierunku osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, szczególnie celu 6 polegającego na zapewnieniu wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych⁸. Na całym świecie 2,4 mld osób (z których około 10 mln mieszka w UE) nie ma dostępu do ulepszonych urządzeń sanitarnych. UE stanowi źródło zielonych technologii oraz innowacyjnych rozwiązań dla sektora usług wodnych na całym świecie. Osiem spośród 15 największych przedsiębiorstw świadczących usługi wodne na świecie ma siedziby w UE⁹.

W 2020 r. Komisja rozpoczęła ocenę skutków w celu dokonania oceny wariantów strategicznych służących dostosowaniu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych do wymogów przyszłości. Była to odpowiedź na ocenę dyrektywy dotyczącej

³ Ocena dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (SWD(2019) 701): <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>

⁴ Dyrektywa Rady dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1581334912523&uri=CELEX%3A01991L0271-20140101>

⁵ Komunikat Komisji – Europejski Zielony Ład (COM(2019) 640 final).

⁶ Ramowa dyrektywa wodna (2000/60/WE): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A02000L0060-20141120>

⁷ <https://ec.europa.eu/jrc/en/science-update/call-notice-feasibility-assessment-eu-wide-wastewater-monitoring-system-sars-cov-2-surveillance>

⁸ Cele zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych: <http://www.un.org/sustainable/development/water-and-sanitation/> i <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/clean-water-and-sanitation>

⁹ Ocena dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (SWD(2019) 701).

oczyszczania ścieków komunalnych przeprowadzoną w 2019 r. równoległe do oceny adekwatności ramowej dyrektywy wodnej, jej dyrektyw pochodnych oraz dyrektywy powodziowej.

2. STOPIEŃ ZGODNOŚCI W UE

Niniejszy dokument stanowi 10. dwuletnie sprawozdanie z wdrażania przez państwa członkowskie dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz ich programów inwestycyjnych.¹⁰ Podsumowuje ocenę danych za 2016 r. na podstawie wymogów art. 15 i 17 dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

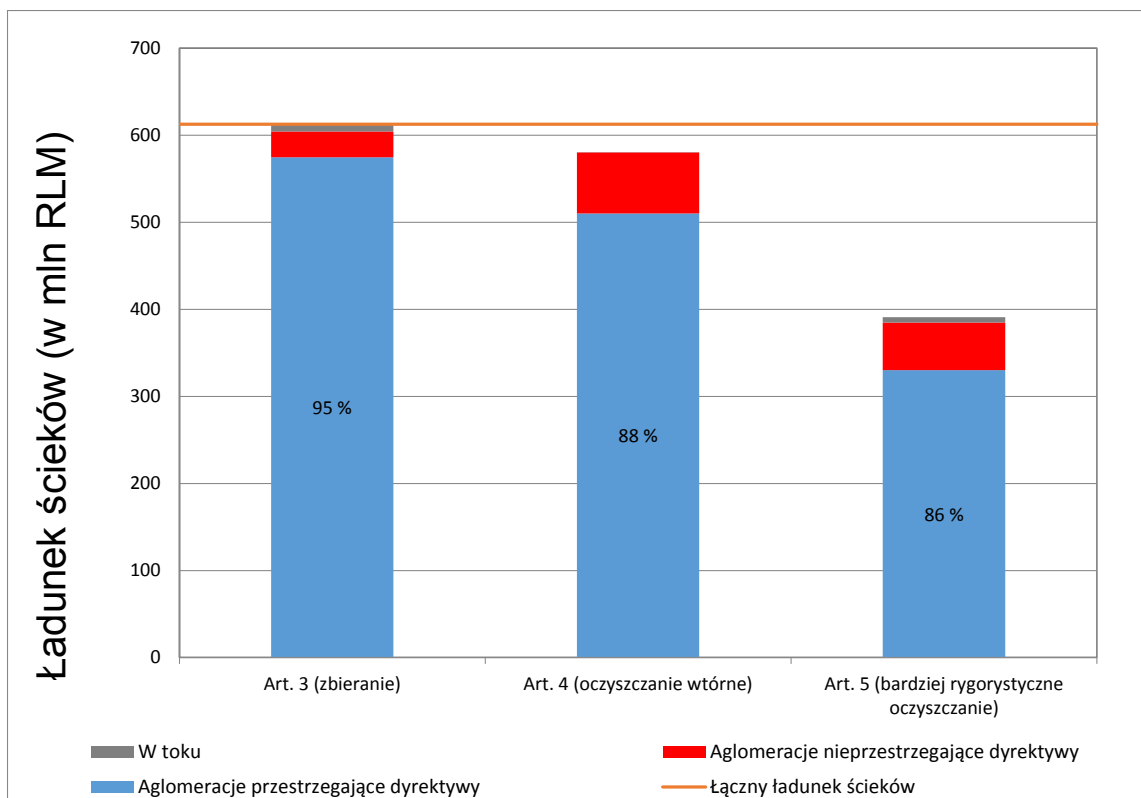
Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych uległo poprawie. W całej UE nie udało się jeszcze jednak osiągnąć pełnej zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych.

W 2016 r. UE osiągnęła wysokie stopnie zgodności:

- 95 % w zakresie zbierania (za pośrednictwem systemów zbierania oraz pojedynczych systemów lub innych właściwych systemów);
- 88 % w zakresie oczyszczania wtórnego (oczyszczania biologicznego);
- 86 % w zakresie bardziej rygorystycznego oczyszczania niż oczyszczanie wtórne (głównie usuwania azotu lub fosforu w aglomeracjach >10 000 RLM, które odprowadzają ścieki na obszary wrażliwe oraz do ich zlewni).

Jak przedstawiono na rysunku poniżej, nie wszystkie zebrane ścieki trzeba oczyszczać według tej samej normy lub tych samych wymogów zgodnie z art. 4 i 5. Wymagany poziom oczyszczania zależy od rozmiaru aglomeracji oraz wrażliwości wody, do której odprowadzane są ścieki oczyszczone.

¹⁰ Dane dotyczące dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych za 2016 r. obejmują dane pochodzące ze Zjednoczonego Królestwa. Nie zawierają większości danych dotyczących Chorwacji, która w 2016 r. nie podlegała zobowiązaniom w zakresie zapewnienia zgodności z wymogami dyrektywy.

Rys. 1 – Stopień zgodności z art. 3, 4 i 5 w UE w 2016 r. [odsetek ładunku ścieków w aglomeracjach, które spełniły wymagania określone w danym artykule]

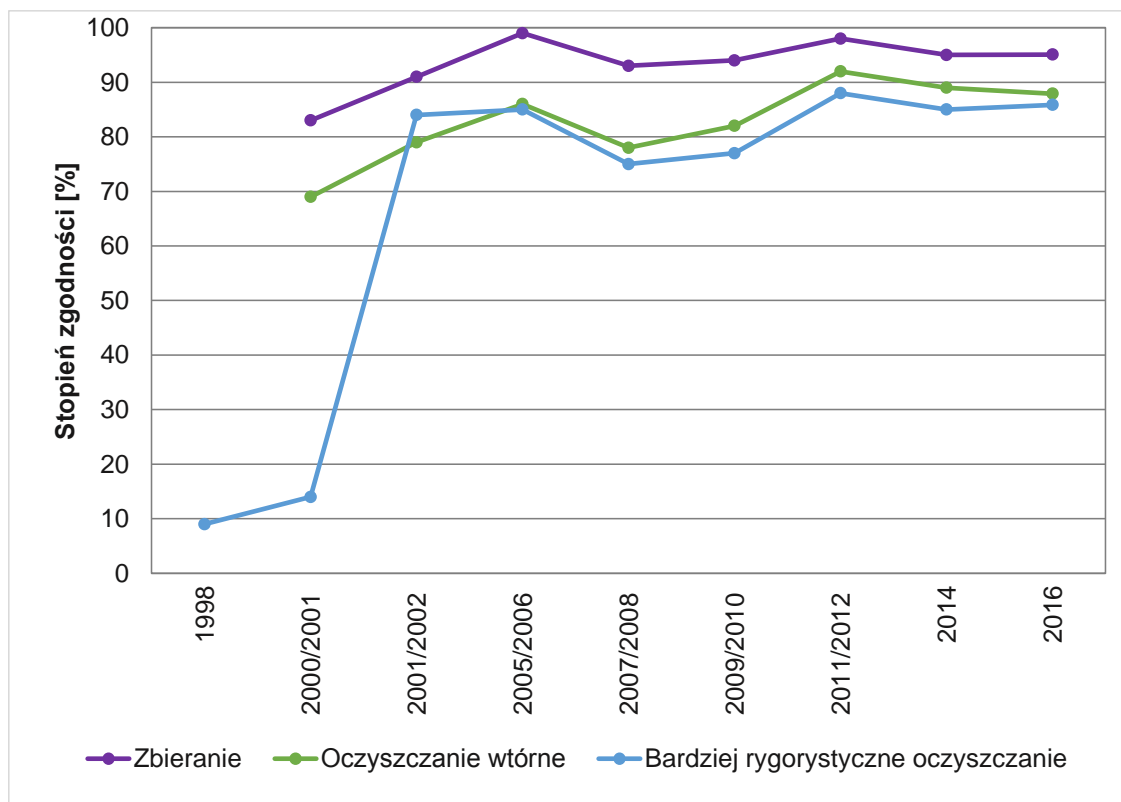
W toku (kolor szary) odnosi się do okresów przejściowych mających zastosowanie do ścieków wygenerowanych na niedawno wyznaczonych obszarach wrażliwych. Stopień zgodności z art. 5 obejmuje dane państw członkowskich stosujących art. 5 ust. 4.

W 2016 r. państwa członkowskie zgłosiły ponad 23 600 aglomeracji, których równoważna liczba mieszkańców (RLM) wynosiła co najmniej 2 000. Aglomeracje te generowały ładunek ścieków wynoszący **612 mln RLM**, głównie ze źródeł domowych, ale również obejmujący ścieki przemysłowe oraz wody opadowe. Udział przemysłu jest ograniczony, jednak jego ścieki mogą zawierać substancje zanieczyszczające, których oczyszczalnie ścieków komunalnych nie będą mogły usunąć równie skutecznie. W porównaniu z rokiem 2014 odnotowano 1,5 % wzrost w ilości wygenerowanych ścieków. Zdolność oczyszczania ścieków istniejących oczyszczalni ścieków (783 mln RLM) przewyższa aktualnie generowany ładunek ścieków, aby były w stanie oczyścić wszystkie ścieki w przypadku zmian w wielkości ładunku wprowadzanego do oczyszczalni i sprostać większym potrzebom w przyszłości.

Agglomeracje >10 000 RLM generują niemal 90 % ładunku ścieków UE; połowa pochodzi z dużych miast (52 % z aglomeracji >100 000 RLM). Może to prowadzić do tego, że państwa członkowskie będą skupiały swoje inwestycje na niezgodnej z dyrektywą infrastrukturze ściekowej w większych aglomeracjach (>10 000 RLM).

2.1 Tendencje dotyczące zapewniania zgodności z wymogami

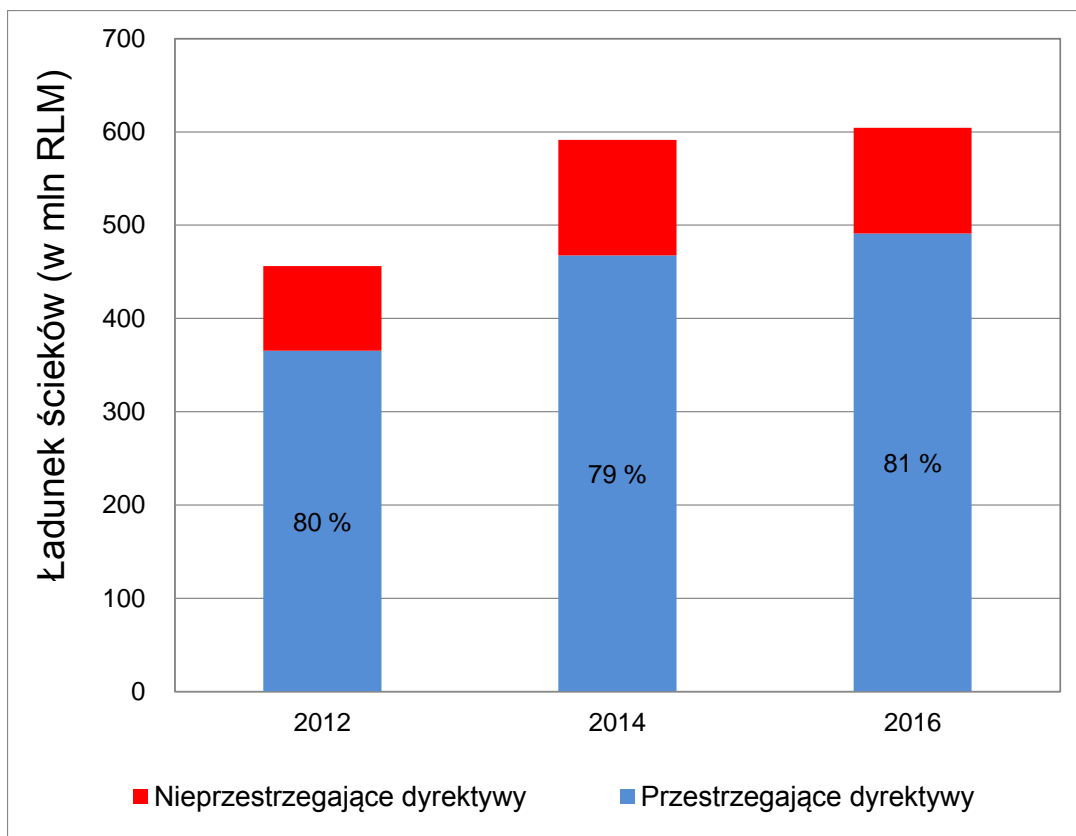
Od czasu przyjęcia dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych poczyniono znaczący postęp w jej wdrażaniu oraz w stopniach zgodności z art. 3, 4 i 5.

Rys. 2 – Historyczne tendencje w stopniach zgodności z art. 3, 4 i 5 (1998–2016)

W ostatnich latach poziom zgodności ustabilizował się. W 2016 r. stopień zgodności z art. 3 pozostał na tym samym poziomie co w 2014 r., natomiast stopień zgodności z art. 4 spadł o 1 %, a z art. 5 wzrósł o 1 %. Dane za 2016 r. dają pełniejszy obraz niż dane za 2014 r., ponieważ w przypadku szeregu państw członkowskich (np. Polski, Węgier i Słowenii) w 2016 r. upłynęły przewidziane dla nich ostateczne terminy. Dlatego też w obliczeniach stopnia zgodności uwzględniono więcej danych.

Wartości poszczególnych stopni zgodności z art. 3, 4 i 5 połączono w jedną wartość. Ogólny stopień zgodności dla całej UE wzrósł i w 2016 r. wyniósł 81 %.

Rys. 3 – Stopień zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych w UE, lata 2012–2016 [odsetek ładunku ścieków w aglomeracjach, które spełniły normy w danym roku] *w kolumnie dotyczącej 2012 r. przedstawiono dane za lata 2010–2012

3 STAN WDROŻENIA – ROZBIEŻNOŚĆ WZGLĘDEM CELU

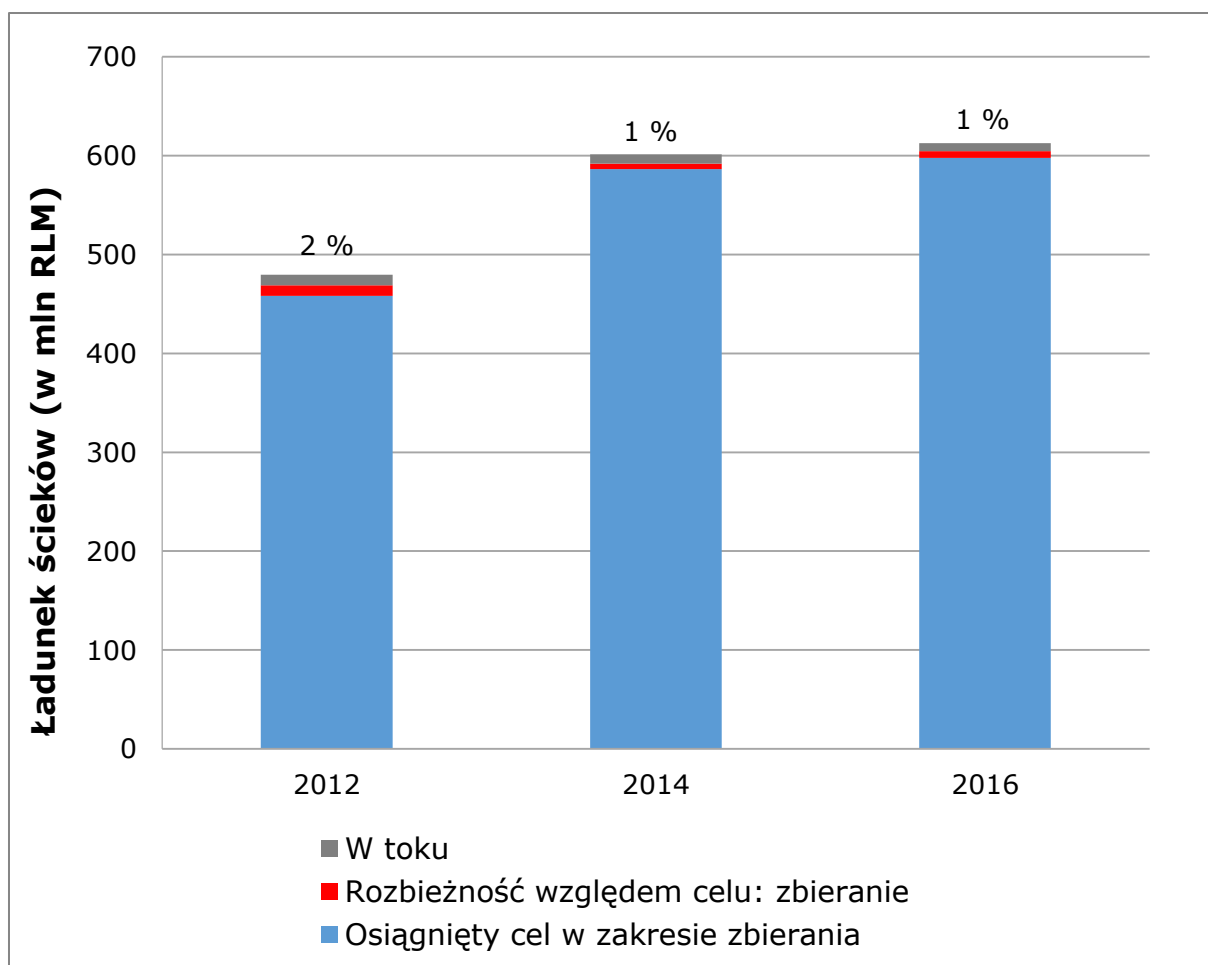
„Rozbieżność względem celu” to wskaźnik pokazujący skalę starań nadal potrzebnych do spełnienia norm określonych w dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

3.1 Zbieranie ścieków

- 1 % ładunku ścieków (około **6,6 mln RLM**) nie jest jeszcze zbierane.

W 2016 r. w UE¹¹ nie zebrano niemal 6 605 000 RLM ścieków wygenerowanych przez aglomeracje przestrzegające i nieprzestrzegające dyrektywy. Na rysunku poniżej widać, że rozbieżność względem celu jest dość mała.

¹¹ Państwa członkowskie oraz Zjednoczone Królestwo, które było państwem członkowskim w okresie sprawozdawczym.

Rys. 4 – Rozbieżność względem celu w zakresie zbierania ścieków w UE, 2012–2016 [udział ładunku ścieków wszystkich aglomeracji. Ten ładunek nie spełnił kryteriów zgodności w danym roku.]

Rysunek 4 nie przedstawia pełnego obrazu, ponieważ nie obejmuje ponad 8 300 000 RLM wyłączonych z obliczeń rozbieżności względem celu w zakresie zbierania, ponieważ wartość ta stanowiła ładunek ścieków podlegający terminom, które w 2016 r. jeszcze nie upłynęły¹².

3.1.1 Pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy

Zarówno ocena REFIT, jak i dane przekazane zgodnie z ramową dyrektywą wodną przez państwa członkowskie wskazują, że w wielu obszarach niescentralizowane systemy sanitarne (znane jako pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy¹³) znacząco obciążają jednolite części wód. Komisja bada, czy w państwach członkowskich, które intensywnie wykorzystują te systemy, spełnione są warunki ich działania (rejestracji, zezwoleń, monitorowania i kontroli)¹⁴.

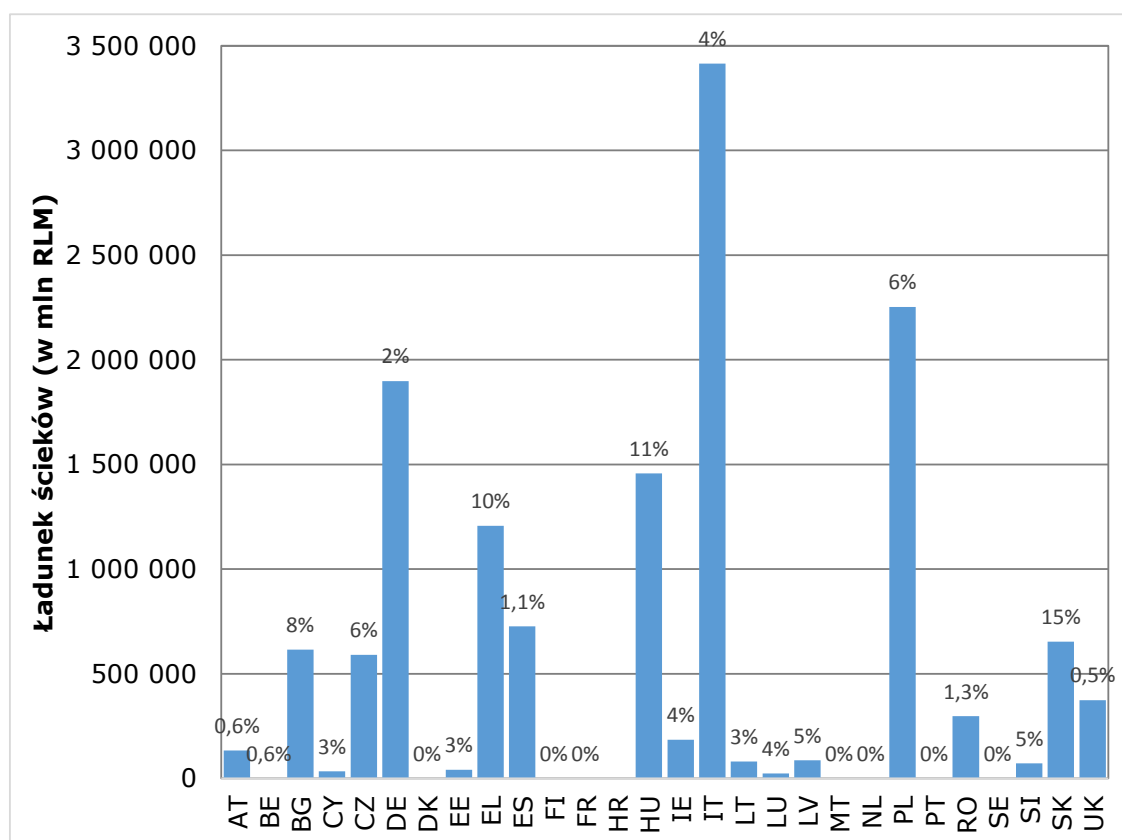
¹² Dotyczy okresów przejściowych mających zastosowanie do niedawno wyznaczonych obszarów wrażliwych.

¹³ Art. 3: W przypadku gdy ustanowienie ogólnego systemu zbierania nie jest uzasadnione, jako że nie przyniosłoby korzyści dla środowiska lub powodowałoby nadmierne koszty, należy zastosować pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zapewniające ten sam poziom ochrony środowiska.

¹⁴ Komisja wysłała wezwania do usunięcia uchybienia do państw członkowskich, które intensywnie wykorzystują pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy, pytając, czy tam, gdzie jest to wykonalne, wprowadziły zobowiązanie prawne dotyczące podłączenia do sieci kanalizacyjnych.

Poniższy rysunek pokazuje, które państwa członkowskie wykorzystują pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy:

- Polska, Węgry, Słowacja, Słowenia, Grecja, Bułgaria, Czechy i Łotwa zgłosiły, że w ich przypadku pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy zbierają lub oczyszczają ponad 5 % ścieków.
- Polska, Węgry, Grecja, Włochy i Niemcy zgłosiły, że ładunek zebrany lub oczyszczony przez pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy przekracza 1 mln RLM.

Rys. 5 – Wykorzystanie pojedynczych systemów lub innych właściwych systemów w państwach członkowskich w 2016 r. [ładunek ścieków wszystkich aglomeracji w każdym państwie członkowskim wyrażony w mln RLM oraz jako odsetek całkowitej wygenerowanej ilości]

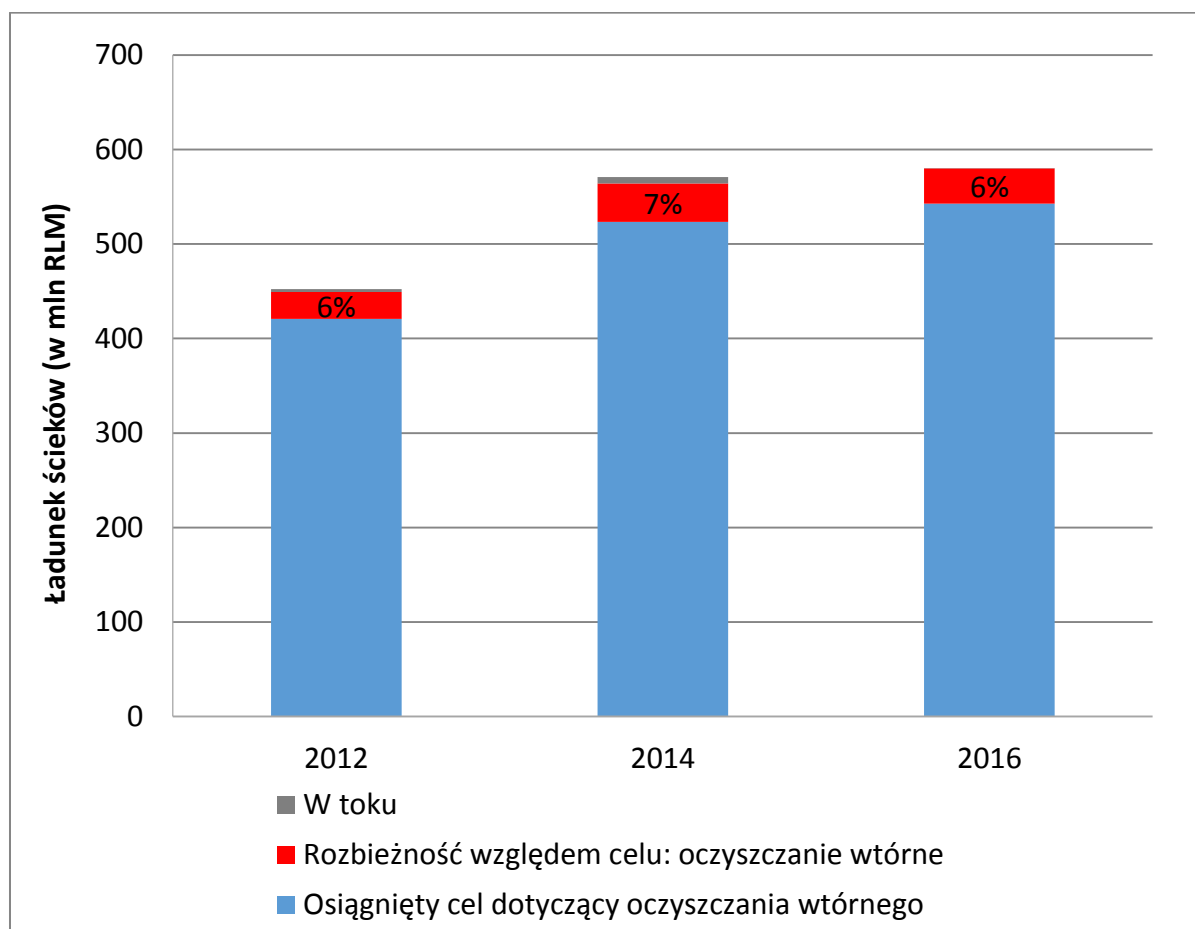
3.2 Oczyszczanie wtórne lub biologiczne

- **6 %** zebranego ładunku ścieków (około **37 mln RLM**) musi jeszcze zostać poddanych oczyszczaniu wtórnemu zgodnie z wymogami dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

Państwa członkowskie muszą zapewnić oczyszczanie wtórne¹⁵ w przypadku wszystkich aglomeracji >10 000 RLM oraz aglomeracji >2 000 RLM, które odprowadzają ścieki do wód słodkich i estuariów. W 2016 r. w UE niemal 37 116 000 RLM ścieków zebranych przez aglomeracje przestrzegające i nieprzestrzegające dyrektywy nie zostało poddanych

¹⁵ Oczyszczanie wtórne stanowi uzupełnienie procesu usuwania masy stałej (oczyszczanie pierwotne) przez rozbijanie materii organicznej przy wykorzystaniu bakterii.

oczyszczaniu wtórnemu lub nie spełniały jeszcze wymogów dotyczących odprowadzania określonych w dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

Rys. 6 – Rozbieżność względem celu w zakresie oczyszczania wtórnego w UE, 2012–2016 [udział ładunku ścieków wszystkich aglomeracji. Ten ładunek nie spełnił kryteriów zgodności w danym roku.]

Rozbieżność względem celu nie obejmuje 300 000 RLM, które wyłączone z obliczeń, ponieważ nadal podlegały terminom, które w 2016 r. nie upłynęły. Ponadto ścieki, których nie zebrano, nie podlegały oczyszczeniu lub nie uwzględniono ich w obliczaniu rozbieżności względem celu w zakresie oczyszczania wtórnego.

3.3 Bardziej rygorystyczne oczyszczanie lub trzeci stopień oczyszczania

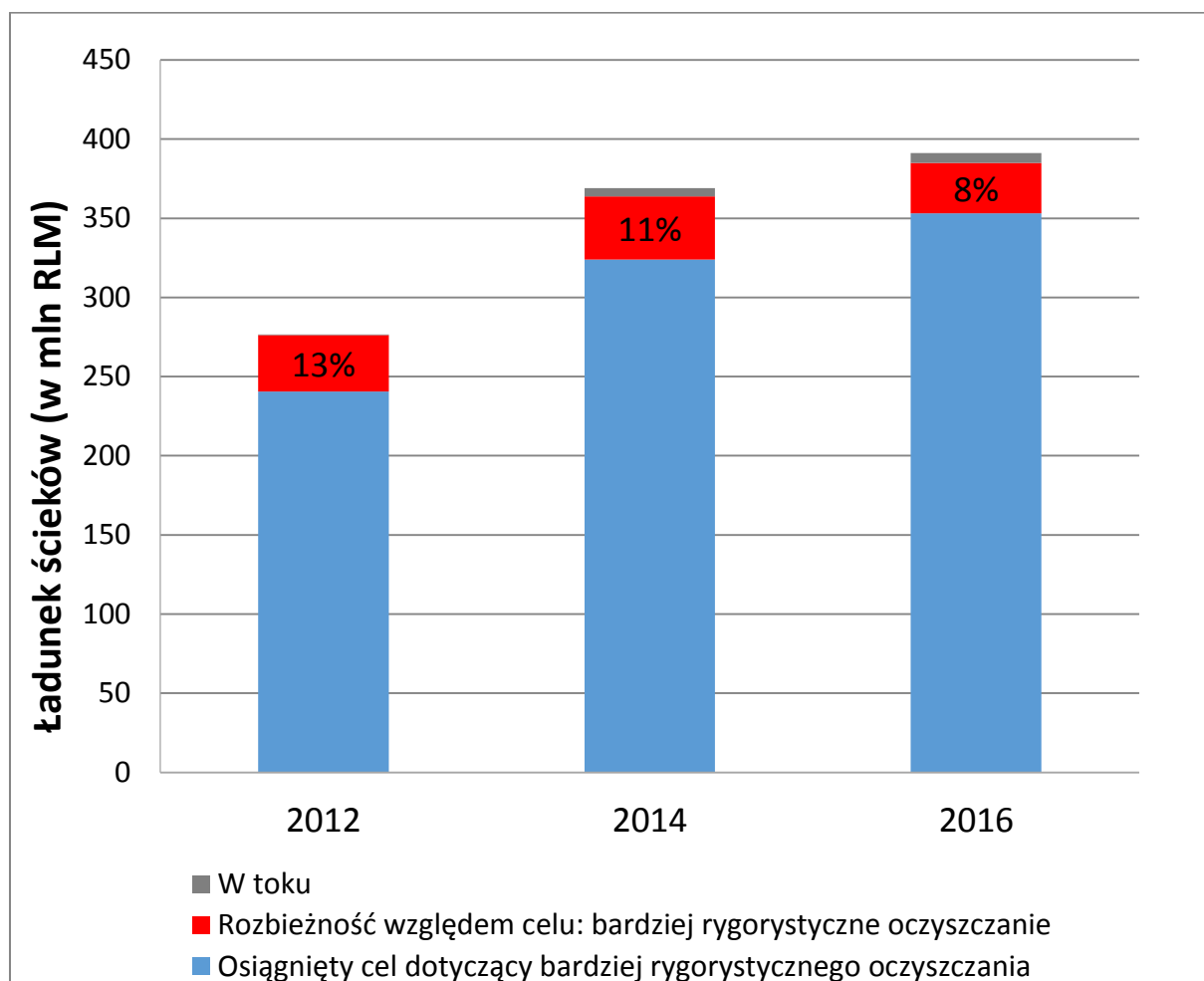
- **8 %** zebranego ładunku ścieków (niemal **32 mln RLM**) musi jeszcze zostać poddanych bardziej rygorystycznemu oczyszczaniu zgodnie z wymogami dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych¹⁶.

Państwa członkowskie muszą zasadniczo stosować bardziej rygorystyczne oczyszczanie¹⁷ w przypadku aglomeracji >10 000 RLM, które odprowadzają ścieki do wyznaczonych obszarów

¹⁶ Zgodnie z SWD(2019) 701 rozbieżność względem celu wynosi 7 %. Wyjaśnienia np. ze strony Cypru po opublikowaniu oceny SWD(2019) 701 przyczyniły się do wzrostu tej wartości procentowej o około 1 %.

¹⁷ Bardziej rygorystyczne oczyszczanie obejmuje usuwanie fosforu lub azotu (substancji biogennych) w celu ochrony wód zagrożonych eutrofizacją. Może ono obejmować również dezynfekcję w celu ochrony kąpielisk lub wód, w których żyją skorupiaki.

wrażliwych oraz ich zlewni. W 2016 r. niemal 31 780 000 RLM ładunku ścieków zebranych przez wszystkie aglomeracje UE nie zostało poddanych bardziej rygorystycznemu oczyszczaniu lub nie spełniały one wymogów dotyczących odprowadzania określonych w dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

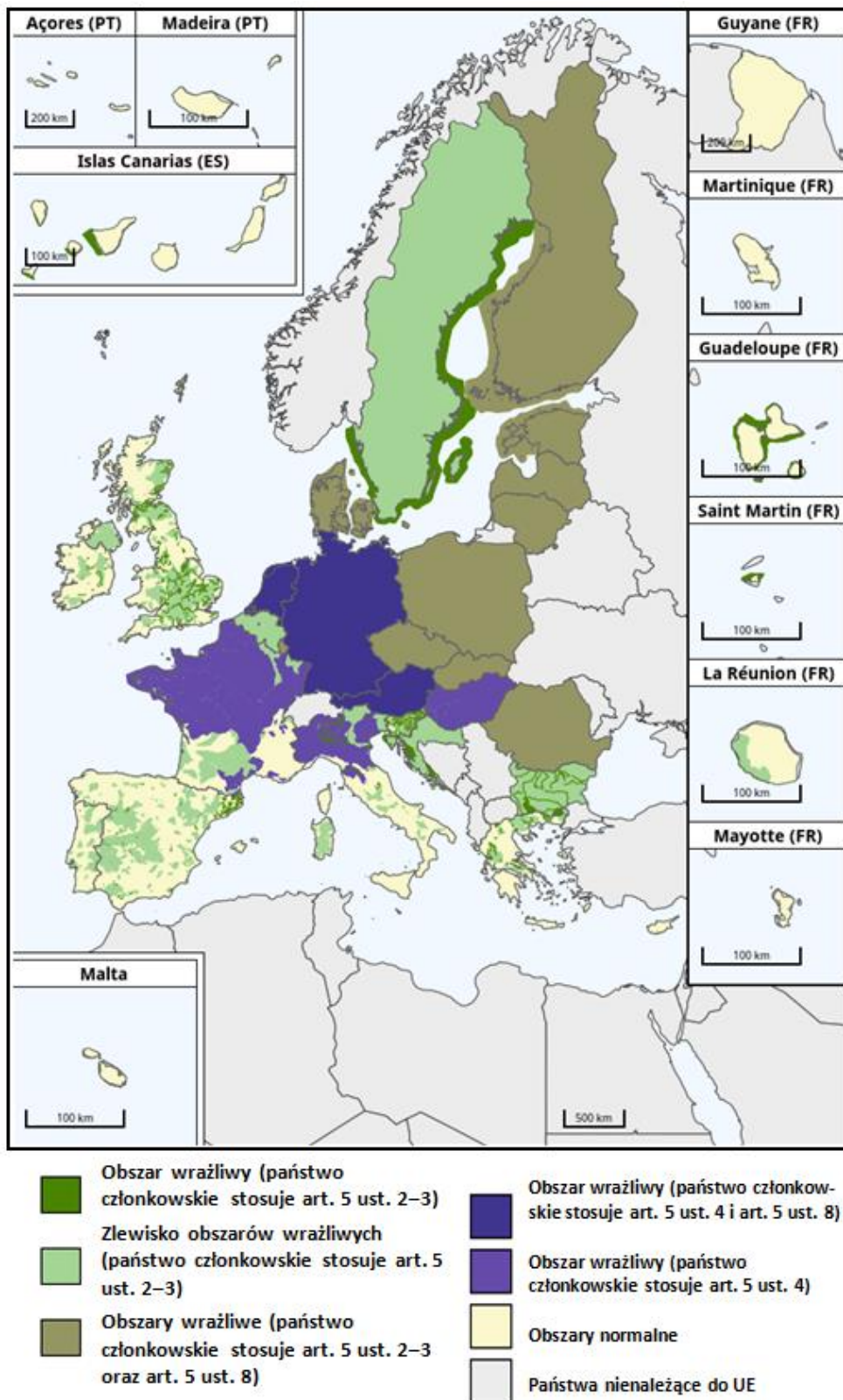

Rys. 7 – Rozbieżność względem celu w zakresie bardziej rygorystycznego oczyszczania w UE, 2012–2016 [udział ładunku ścieków w wszystkich aglomeracji. Ten ładunek nie spełnił kryteriów zgodności w danym roku.]

Rozbieżność względem celu nie przedstawia pełnego obrazu, ponieważ nie obejmuje blisko 6 300 000 RLM, które wyłączone z obliczeń, ponieważ nadal podlegały terminom, które jeszcze nie upłynęły. Ponadto ścieki, których nie zebrano, nie podlegały oczyszczeniu lub nie uwzględniono ich w obliczaniu rozbieżności względem celu w zakresie bardziej rygorystycznego oczyszczania.

3.3.1 Wyznaczenie przez państwa członkowskie obszarów wrażliwych

Na jednej czwartej terytorium UE (24 %) nie potrzeba bardziej rygorystycznego oczyszczania. To, czy konieczne jest bardziej rygorystyczne oczyszczanie (tj. czy obszar jest wrażliwy), ustala się na szczeblu krajowym. Zgodnie z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych wymagany poziom oczyszczania zależy od wrażliwości jednolitej części wód, do której odprowadzane są ścieki. Jak przedstawiono na poniższej mapie, niektóre państwa określają całe swoje terytorium jako wrażliwe (kolory zielony, niebieski i fioletowy), podczas gdy inne wyznaczyły tylko kilka obszarów wrażliwych (przedstawionych jako zielone plamy na żółtych obszarach na mapie).

Rys. 8 – Przegląd obszarów wrażliwych i zlewni obszarów wrażliwych w UE w 2016 r.

Art. 5 ust. 2–3: bardziej rygorystyczne oczyszczanie w aglomeracjach >10 000 RLM

Art. 5 ust. 4: usuwanie 75 % azotu i fosforu

Art. 5 ust. 8: bardziej rygorystyczne oczyszczanie dotyczy całego państwa

4 KRAJOWE PROGRAMY NA RZECZ WDRAŻANIA

W tej sekcji podsumowano informacje przekazane przez państwa członkowskie zgodnie z art. 17 dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych na temat prognozowanych kosztów inwestycji na potrzeby zapewnienia zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych oraz na temat przewidywanego kosztu inwestowania w instalację i modernizację infrastruktury zbierania i oczyszczania ścieków.

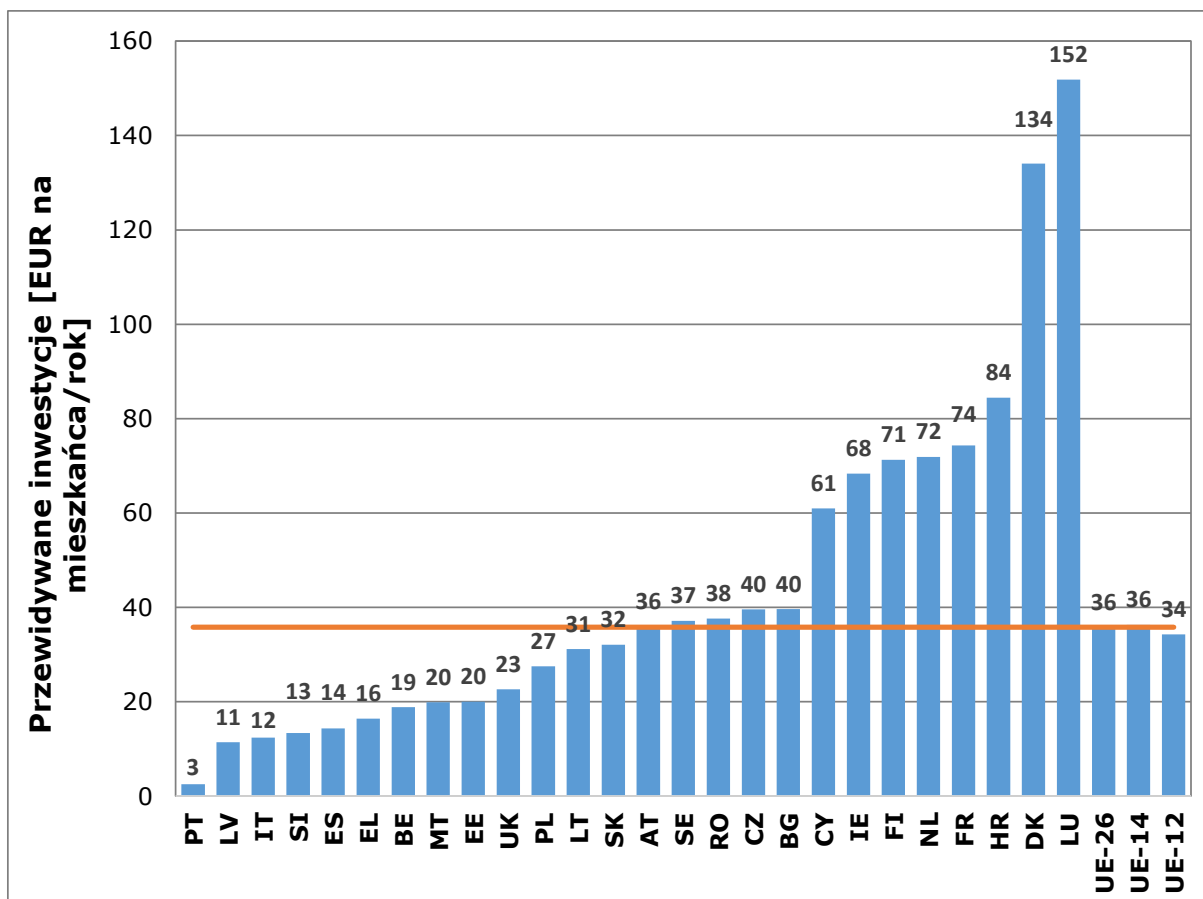
Organy krajowe oszacowały¹⁸, że całkowite potrzeby w zakresie inwestycji niezbędnych do zapewnienia zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych wyniosą blisko **229 mld EUR** i taką kwotę uwzględniły w planach krajowych. Obliczenia te obejmują działanie oczyszczalni ścieków (prognozowane na ponad 166 mld EUR) oraz systemów zbierania (prognozowane na blisko 63 mld EUR). Dla porównania OECD szacuje, że w latach 2020–2030 państwa UE będą musiały wydać dodatkowe 253 mld EUR, aby osiągnąć i utrzymać pełną zgodność z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych¹⁹.

„Potrzeby inwestycyjne” z definicji obejmują jedynie aglomeracje, które nie przestrzegają dyrektywy, i nie uwzględniają ani kosztów operacyjnych, ani kosztów utrzymania infrastruktury w dobrym stanie w celu utrzymania zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. Liczba lat uwzględnionych w tej prognozie jest różna w poszczególnych państwach.

W odróżnieniu od „potrzeb inwestycyjnych” opisanych powyżej „przewidywane koszty inwestycyjne” z definicji stanowią szacunkową wartość przyszłych inwestycji i obejmują przewidywane koszty utrzymania infrastruktury w dobrym stanie, tak aby stale była zgodna z dyrektywą. Liczba lat uwzględnionych w tej prognozie jest różna w poszczególnych państwach. Z rysunku 7 wynika, że zgodnie z prognozami jedynie dwa państwa będą inwestowały ponad 100 EUR na mieszkańca rocznie. Większość państw zgłasza planowane inwestycje na poziomie poniżej 40 EUR na mieszkańca rocznie. Rysunek 7 należy traktować z pewną dozą ostrożności, ponieważ nie wszystkie państwa członkowskie uwzględniają w swoich sprawozdaniach wszystkie koszty inwestycji i utrzymania zgodnie z art. 17. Ponadto okres sprawozdawczy uwzględniony w prognozie jest różny w poszczególnych państwach: sprawozdanie Belgii obejmowało lata 2009–2017, natomiast sprawozdanie Czech – lata 2016–2017. Rozmiar państwa może również wpłynąć na liczby przedstawione na rys. 7: inwestycje Luksemburga mogą się wydawać największe, jednak spowodowane może to być jedną dużą inwestycją planowaną w małym państwie.

¹⁸ 27 państw członkowskich oraz Zjednoczone Królestwo, które było państwem członkowskim w okresie sprawozdawczym.

¹⁹ OECD, Szacowanie potrzeb inwestycyjnych i możliwości finansowania inwestycji związanych z wodą w państwach członkowskich UE („Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries”): https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm

Rys. 9 – Programy państw członkowskich dotyczące wdrażania – przewidywane roczne koszty inwestycji na mieszkańca związane z instalacją i modernizacją systemów zbierania ścieków oraz oczyszczalni ścieków [EUR na mieszkańca rocznie]

Uwaga: Niemcy ani Węgry nie przekazały żadnych danych dotyczących przewidywanych inwestycji. Pomarańczowa linia biegnąca w poprzek wykresu to średni prognozowany roczny koszt inwestycji w UE.

5 PROMOWANIE ZGODNOŚCI

5.1 Finansowanie inwestycji

Komisja podjęła szereg inicjatyw mających na celu wspieranie starań na rzecz pełnej zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. Obejmują one inicjatywy w zakresie poprawy planowania inwestycji (np. badanie OECD zapewniające porównywalne dane dotyczące strategii finansowania oraz potrzeb inwestycyjnych) oraz w zakresie finansowania unijnej polityki spójności (proponowana polityka spójności na lata 2021–2027 ściśle łączy się z krajowym planowaniem inwestycji w zakresie zrównoważonej gospodarki wodnej).

5.1.1 Strategie w zakresie finansowania

OECD wystosowało zalecenia w celu podjęcia wyzwań w zakresie finansowania w państwach członkowskich o ograniczonych możliwościach finansowania i dużych potrzebach inwestycyjnych. Obejmują one lepsze wykorzystanie istniejących aktywów i zasobów

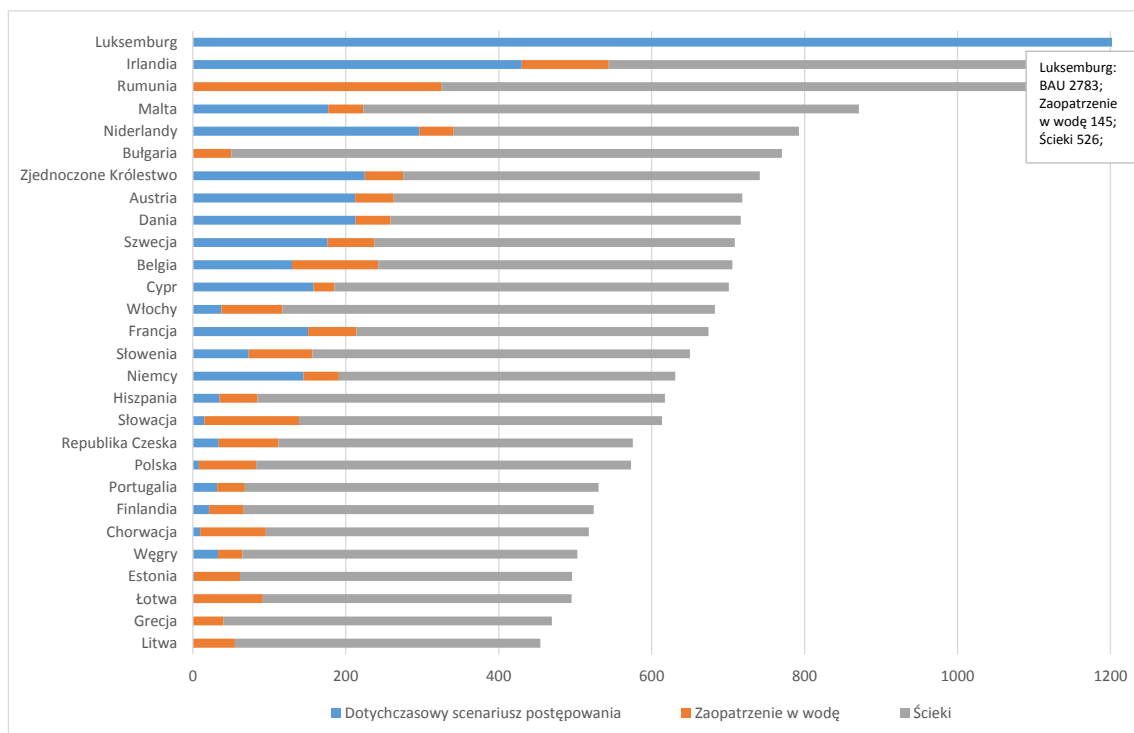
finansowych, minimalizację potrzeb inwestycyjnych oraz włączenie dodatkowych źródeł finansowania²⁰.

OECD prognozuje całkowite inwestycje potrzebne do osiągnięcia zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. Poniżej zamieszczono przegląd obejmujący porównanie całkowitych dodatkowych wydatków na zaopatrzenie w wodę oraz infrastrukturę sanitarną na mieszkańca do 2030 r. z podziałem na trzy scenariusze:

- dotychczasowy scenariusz postępowania (spowodowany urbanizacją),
- przestrzeganie dyrektywy w sprawie wody pitnej i dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, oraz
- wydajność (ograniczenie wycieku z systemów wodnych).

Inwestycje wymagane do osiągnięcia pełnej zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych w przypadku 27 państw członkowskich i Zjednoczonego Królestwa w latach 2020–2030 łącznie wiążą się z dodatkowym kosztem 253 mld EUR.

Scenariusz BAU + zgodność + wydajność (EUR)

Źródło: Analiza OECD na podstawie danych Komisji Europejskiej i Eurostatu.

Wyjaśnienie scenariuszy:

- scenariusz BAU (dotychczasowy scenariusz postępowania) obejmuje kwotę, którą trzeba będzie wydać do 2030 r. przy wzroście populacji;
- scenariusz dotyczący zaopatrzenia w wodę (zaopatrzenie w wodę) obejmuje kwotę, którą trzeba będzie wydać do 2030 r., aby spełnić wymagania określone w wersji przekształconej dyrektywy w sprawie wody pitnej;
- scenariusz dotyczący ścieków (ścieki) obejmuje kwotę, którą trzeba będzie wydać do 2030 r., aby spełnić wymagania określone w dyrektywie dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

Rys. 10 – Dodatkowe wydatki na mieszkańca do 2030 r. przeznaczone na systemy ścieków i wody pitnej [EUR na mieszkańca], źródło: OECD (2020)

²⁰ Rozdział 5 badania OECD, Szacowanie potrzeb inwestycyjnych i możliwości finansowania inwestycji związanych z wodą w państwach członkowskich UE („Estimating investment needs and financing capacities for water-related investment in EU member countries”): https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm

Z rysunku 9 wynika, że inwestowanie w infrastrukturę ściekową w celu osiągnięcia zgodności z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych stanowi największą część całkowitych wydatków dodatkowych. Dodatkowe wydatki na mieszkańca przeznaczone na zaopatrzenie w wodę i infrastrukturę sanitarną wahają się od 500 EUR do 1 000 EUR.

Podsumowując, ustalono, że **aktualne wydatki są w wielu państwach członkowskich zbyt niskie, aby udało się osiągnąć zgodność i utrzymać ją w perspektywie długoterminowej.**

5.1.2 Finansowanie unijne

Fundusze europejskie, szczególnie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Fundusz Spójności, odgrywają rolę w rozwijaniu infrastruktury ściekowej w przypadkach, gdy państwu członkowskiemu brakuje wystarczających środków, aby sfinansować inwestycje w sektor oczyszczania ścieków. Na lata 2014–2020 państwa członkowskie przeznaczyły 15,4 mld EUR z funduszy polityki spójności na gospodarkę wodną. Największą część planowanego budżetu (około 10,8 mld EUR) przeznacza się na oczyszczanie ścieków, w tym budowę lub modernizację oczyszczalni i sieci kanalizacyjnych, natomiast część środków jest też przeznaczona na gospodarowanie osadami ściekowymi²¹. Oczekuje się, że w latach 2014–2020 państwa członkowskie przyłączą do nowych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków, kolejne 17,7 mln osób²². W ramach tego wsparcia pozyskuje się dodatkowe środki krajowe i prywatne, a uzupełniają je inne źródła finansowania unijnego, takie jak program LIFE i program „Horyzont 2020”. Przy wkładzie całkowitym wynoszącym ponad 300 mln EUR w latach 2014–2018 z programów „Horyzont 2020” oraz LIFE współfinansowano ponad 70 projektów badań naukowych i innowacji związanych ze ściekami.²³

W odniesieniu do funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 Komisja zaproponowała krajowe plany inwestycyjne jako warunek wstępny otrzymania funduszy, aby zapewnić najbardziej wydajne wykorzystanie zasobów.

5.2 Egzekwowanie prawa

Większość aglomeracji wskazanych w sprawozdaniach z wdrażania, które nie przestrzegały przepisów dyrektywy, jest objęta postępowaniami w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego. Komisja systematycznie prowadzi postępowania dotyczące przypadków, w których dyrektywę dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych stosowano w niewystarczającym stopniu lub niewłaściwie. W przypadku państw, które przystąpiły do UE w 2004 r. lub później, postępowania wszczęto w latach 2016–2018 i są one w toku, przy czym niektóre państwa członkowskie (Łotwa i Litwa) są bliskie zgodności, a sprawę jednego (Cypru) skierowano do Trybunału Sprawiedliwości. Postępowania dotyczące terminów, które upłynęły w latach 2014 i 2015, również zostaną wszczęte. Jednocześnie starsze postępowania zostały skierowane do Trybunału Sprawiedliwości w celu uzyskania drugiego wyroku.

²¹ Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/EU-Level/ESIF-Categorisation-Intervention-Fields-with-filte/8m22-gy44> oraz https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/what/key-achievements/

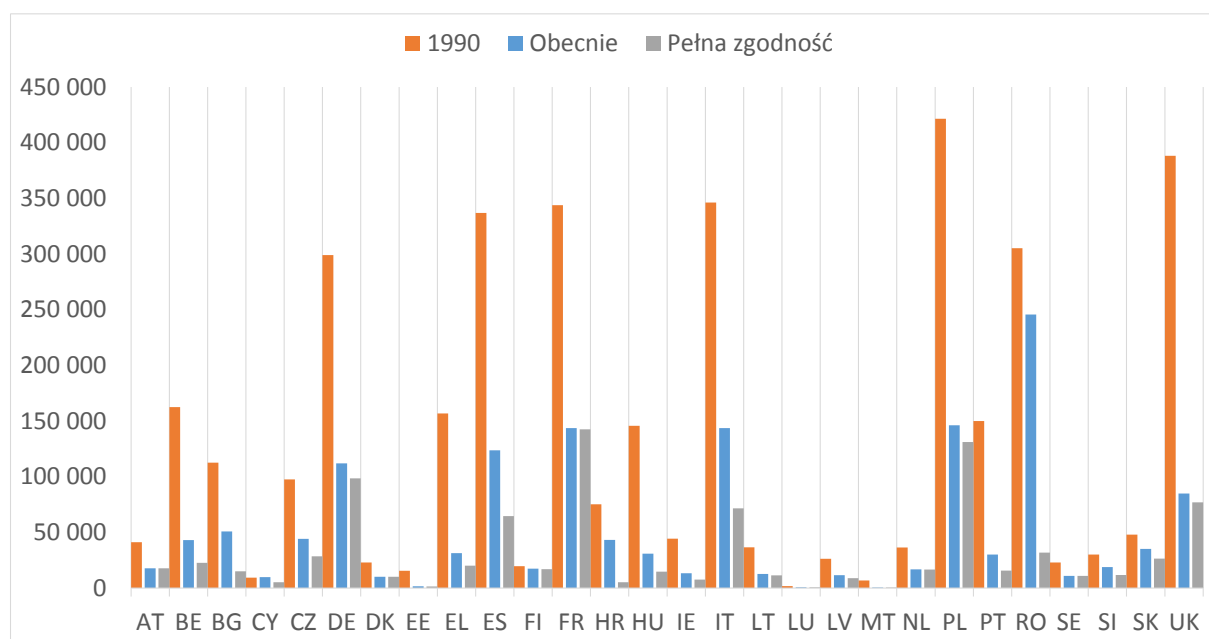
²² Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, wspólne wskaźniki, 2014–2020: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/4ij4-23vs>.

²³ Wewnętrzne dane Agencji Wykonawczej ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw przekazane w 2019 r. ENV.C.2.

Trybunał wydał sześć wyroków, z których trzema nałożył na państwa członkowskie²⁴ grzywny i okresowe kary pieniężne do 25 mln EUR (ryczałt) i około 30 mln EUR jako okresową karę pieniężną płatną co sześć miesięcy.

6 WPLYW NA ŚRODOWISKO WODNE

Dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych odgrywa główną rolę w utrzymywaniu ogólnej odporności ekosystemów wodnych oraz ochronie ich różnorodności biologicznej, kluczowej dla osiągnięcia celów ramowej dyrektywy wodnej. W ciągu ostatnich 30 lat postęp we wdrażaniu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w znacznym stopniu przyczynił się do poprawy jakości rzek, jezior i mórz. Na przykład na rysunku poniżej przedstawiono spadek ładunków odprowadzanych do jednolitych części wód, który można przypisać wdrożeniu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych²⁵.

Rys. 11 – Spadek ładunków biochemicznego zapotrzebowania tlenu (w tonach/rok) w oczyszczonych ściekach

7 WNIOSKI

W niniejszym sprawozdaniu Komisja uznała, że zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych w UE uległo poprawie. Zbieranie i oczyszczanie ścieków zgodnie z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych stanowi kluczowy krok w osiągnięciu celów ramowej dyrektywy wodnej.

Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia, aby osiągnąć pełną zgodność z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych. Wdrożenie tej dyrektywy wymaga stałego

²⁴ Wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Komisja przeciwko Hiszpanii, C-205/17; wyrok z dnia 31 maja 2018 r., Komisja przeciwko Włochom, C-251/17; wyrok z dnia 22 lutego 2018 r., Komisja przeciwko Grecji, C-328/16.

²⁵ Ocena dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (SWD(2019) 701): <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>

zaangażowania państw członkowskich przy jednoczesnej poprawie planowania inwestycji, w tym przyszłościowych planów modernizacji infrastruktury oczyszczania ścieków. Komisja wystąpiła z szeregiem inicjatyw w celu pomocy państwom członkowskim w osiągnięciu zgodności.

Finansowanie i planowanie to nadal najpoważniejsze wyzwania sektora usług wodnych. Ustalono, że w wielu państwach członkowskich aktualne inwestycje są zbyt niskie, aby osiągnąć i utrzymać zgodność w perspektywie długoterminowej.

Komisja dokonała oceny dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych²⁶ i rozpoczęła ocenę skutków w celu rozważenia wariantów strategicznych służących dostosowaniu dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych do wymogów przyszłości.

²⁶ W tym plan odbudowy dla Europy: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_pl